

Fikret Bila

Evren, Kürtçeyi nasıl yasakladı?

Kenen Evren'in kendisini sorgulayan savcıya, "Pişman değilim, bugün olsa yine yaparım" yanıtını verdiği basına yansdı.

Evren Paşa, "O günlerdeki koşullar bugün olsa yine darbe yapardım" diyerek, 12 Eylül müdahalesini savunuyor. "Pişman değilim" diyor.

Peki Evren'in pişman olduğu hiçbir şey yok mu?

Elbette var.

İşkencenin sorumluları

"Komutanlar Cephesi" kitabımı hazırlarken Evren'le de konuşmuştum.

Diyarbakır Cezaevi başta olmak üzere cezaevlerinde uygulanan işkencelere ilişkin sorumu yanıtlarken, "Ben o zaman Devlet Başkanı'ydım. Biz devleti yönetiyoruz cezaevlerini yönetmiyoruz ki! Ne yani Devlet Başkanı, Diyarbakır Cezaevi'ni mi yönetecek?" demişti.

"Siz devletin başındasınız. Askeri yönetimin sorumluluğu sizde" diye sorunca, şu yanıtı vermişti:

- Tamam da, cezaevlerinde vaktiyle kurulmuş bir teşkilat var zaten, o devam ediyor.

Peki Siz Diyarbakır Cezaevi'nde olanları neye bağlıydunuz?

- Benim kanaatim şu, cezaevlerinde o gardiyanlar, 12 Eylül öncesi dönemde çok sıkıntı çektiler... 12 Eylül olunca bunlar mahkûmlardan hınç aldılar.

Evren Paşa, bu konuyu, "Şimdi ben bunlara eza yapın, işkence yapın diye bir şey söylememişimdir" diyerek bağlamış ve sorumluluğu üstlenmemişi.

Kürtçenin yasaklanması

Evren, işkence sorumluluğunu üzerine almamıştı, ancak Kürtçenin yasaklanması konusunda, "hata yaptım" demişti.

Evren'le söyleşiyi 2007 yılında, 12 Eylül'den 27 yıl sonra yapmıştım. Evren

Paşa'nın pişmanlık duyduğu konu Kürtçeyi yasaklamasıydı.

Evren Paşa, Kürtçeyi nasıl yasakladığını şöyle anlatmıştı:

Kürtçeyi neden yasakladınız?

- Anlatayım: 12 Eylül'de bir hatamız da oydu. Kürtçe konuşmayı yasakladık. Şöyle yasakladık: Konuşmalarda, mitinglerde, şurada burada Kürtçe konuşulmayacak.

Okulda filan Kürtçe tedrisat yapılamaz. Neden dedik? Ben Devlet Başkanı'yken bir köyde ilkokula gittim. Üçüncü sınıfa mı dördüncü sınıfa mı girdim, hatırlamıyorum.

Açtım kitabı, oku şunu, dedim çocuğa. 'Kem-küm' çocuk okuyamıyor. Kızdım.

Orada söyledim. Öğretmene döndüm; 'Dördüncü sınıfa gelmiş Türkçeyi okuyamıyor, bu nasıl iş?' dedim. Sonradan anlaşıldı ki, öğretmen de Kürt. Kürtçe yapıyor tedrisatı. Döndüm ve Kürtçe yasağını koyduk, Kürtçe tedrisat yapılamaz dedik. Ama biraz ağır yasak koyduk. Sonra bu yasak kaldırıldı, ama hataydı. Hata olduğunu sonradan anladım.

Nasıl anladınız?

- Şimdi silahlı mücadele kısmı ayrı ama bizim vatandaşlarımızı benimsememiz lazım. Onlar dillerini konuşsunlar, kültürlerini yasasınlar. Kaynaşmamız lazım onlarla. Bu iş kavgayla, yasakla olmaz. Dillerini konuşsunlar tabii ama eğitim

Kürtçe olmaz. O ayrı. Tedrisatın Türkçe olması lazım.

Memur Kürtçe bilmeli

- Belçika'yı ele alalım. Flamanlar ve Valonlar kavga ediyorlar. Ben Genelkurmay Başkanı'yken Kanada'ya gitmiştim. Orada Quebec bölgesine gittim. Oranın Genelkurmay Başkanı gezdiriyor. Quebec'te lisan Fransızca. Tuhafıma gitti. Kanada'da nasıl oluyor bu iş, dedim. Dediler ki, burası Fransa'dan kalma bölge. Sonra bırakmışlar ama bir anlaşmayla buradaki halk kendi lisanını kullanacak, denilmiş. Bu bölgede devlet hizmetine gelecek vatandaş hem İngilizceyi hem Fransızca'yı bilmek zorunda, dediler. Bölgede hizmet verecekse bu zorunluymuş. Şimdi bizde de Güneydoğu'da hizmet verecek memurun Kürtçe bilmesi lazım. Katı tutumla olmaz bu iş. Evren'in Kürtçe ile ilgili görüşündeki değişiklik çarpıcıydı.